

Asia: VN/19196/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi Suomen Akatemiasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hallituksen esityksen tavoitteena on selkeyttää Suomen Akatemian hallinnollisia rakenteita vastaamaan toimintaympäristön muutosta, vahvistaa Akatemian hallituksen strategista työskentelyä sekä huomioida ko. lainsäädännössä kansallinen turvallisuus. Sivistysala ry (myöhemmin Sivista) kannattaa kaikkia muutosesityksiä.

Esityksessä ehdotetaan, että nykyinen tutkimusinfrastruktuurikomitea muutettaisiin tutkimusinfrastruktuuritoimikunnaksi, jonka tehtävät ja nimittämiskäytännöt vastaisivat Akatemian muiden toimikuntien tehtäviä ja käytäntöjä. Esitys on perusteltu, sillä se yhdenmukaistaa terminologiaa ja selkiyttää organisaatorakennetta. Sivista kannattaa muutosta.

Akatemian hallituksen strategisen työskentelyn vahvistamiseksi toimikuntien, tutkimusinfrastruktuurikomitean ja strategisen tutkimuksen neuvoston puheenjohtajien läsnäolo- ja puheoikeus hallituksessa poistettaisiin. Sivista pitää erittäin tärkeänä, että kullakin organisaation toimielimellä on spesifit, kirkaat tehtävänsä. Hallituksen tehtävänä on työskennellä strategisella tasolla ja toimikuntien/komitean/neuvostojen tehtävänä sen sijaan on toimia rahoituspäätösten asiantuntijaeliminä. Hallituksen työskentelyn strategisuuden ja tehokkuuden vahvistamiseksi on perusteltua, että neuvostojen puheenjohtajien läsnäolo-oikeus poistetaan.

Vuonna 2010 voimaan tulleen yliopistouudistuksen siirtymävaiheeseen kytkeytyneet Suomen Akatemian säännökset akatemiaprofessorien ja akatemiaturkijoiden hakuprosessiin, työsuhteeseen ja tieteen vapauteen liittyen kumottaisiin. Kyseiset akatemiaprofessorien ja akatemiaturkijoiden rahoitusinstrumentit hakuprosesseineen ovat vakiintuneita. Akatemiaturkijoilla ja –professoreilla on samanlainen tieteen vapaus kuin muillakin tutkijoilla. Sivista kannattaa esitystä.

Lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan Akatemian tulisi tehtäviään hoitaessaan ottaa huomioon Suomen kansallinen turvallisuus ja kansainväliset velvoitteet sekä ulko- ja turvallisuuspoliittiset linjaukset. Sivista kannattaa esitystä, sillä geopolitiittisen tilanteen takia rahoituspäätöksiä tehtäessä tulee olla mahdollisuus olla rahoittamatta tieteellisesti korkeatasoisia hankkeita, joihin liittyy selkeästi kansallista turvallisuutta vaarantavia elementtejä. On kuitenkin olennaista varmistaa, että turvallisuuspoliittiset riskit arvioidaan erittäin huolellisesti niin, että laadun arviointi säilyy keskeisimpänä arviointiperusteena eikä tieteen autonomia vaarannu. Turvallisuuspoliittista arviointia varten on syytä kehittää ennalta prosessi, jotta hakemusten arvioitsijat ja päätöksentekijät tietävät, millaisissa tapauksissa, miten ja missä vaiheessa turvallisuuspoliittinen näkökulma tulee arvioida. On myös tärkeätä, että prosessi käydään läpi, viestitään ja sitä kehitetään yhdessä korkeakoulujen kanssa. Sivista pitää myös tärkeänä, että Suomen Akatemialle myönnetään riittävät resurssit, asiantuntemus ja osaaminen myös kansallisen turvallisuuden ja ulko- ja turvallisuuspoliittisten linjausten arvioimiseen tieteellisen arvioinnin lisäksi.

Tuovinen Paula
Sivistysala ry